

Ks. MACIEJ BASIUK

Uniwersytet Śląski w Katowicach

Wydział Teologiczny

XII Ogólnopolska Konferencja z cyklu „Interpretacja Pisma Świętego” *Księga Rodzaju 12-50 – orędzie, interpretacja i recepcja*

(Instytut Nauk Biblijnych Wydziału Teologicznego UKSW,
Warszawa, 15 maja 2018)

Tegoroczna konferencja w ramach cyklu „Interpretacja Pisma Świętego” została poświęcona drugiej części Księgi Rodzaju, czyli historii patriarchów. Jej obrady rozpoczął ks. prof. dr hab. Janusz Kręciđło MS, dyrektor Instytutu Nauk Biblijnych UKSW. W swoim wystąpieniu przypomniał, że głównym inicjatorem całego cyklu jest ks. prof. dr hab. Waldemar Chrostowski oraz że od samego początku organizacją tych spotkań zajmuje się prof. UKSW dr hab. Anna Kuśmirek. Natomiast wprowadzając do tematyki obecnego sympozjum, wskazał na ogromny wpływ tekstów Rdz 12-50 nie tylko na pozostałe księgi Biblii, ale również na kulturę i sztukę. Swoje wystąpienie zakończył imiennym przedstawieniem prelegentów.

Następnie ks. prof. dr hab. Janusz Kręciđło MS przewodniczył pierwszej sesji. W ramach swoich obowiązków zawsze szczegółowo przedstawiał prelegentów, którzy mieli wygłosić swój referat. Pierwszy wykład, zatytułowany: *Word-play and theology in Gen 15,1-6*, wygłosił w języku angielskim gość z Papieskiego Instytutu Biblijnego w Rzymie, o. prof. Agustinus Gianto SJ. Po ukazaniu kontekstu wskazanej w tytule perykopy oraz występujących wewnątrz niej schematów prelegent skoncentrował się na zakończeniu drugiego wersetu 15. rozdziału Księgi Rodzaju, w którym pojawia się określenie דַּמְשֵׁק אֱלִיעֶזֶר („Damasceńczyk Eliezer”). Zdaniem o. prof. A. Gianto fraza ta może przyjąć inną wokalizację i inny podział, co oczywiście skutkuje innym tłumaczeniem, które brzmiałoby: „Ten, który daje napój, mój Bóg, Wspomożyciel”. Wskazana gra słów powoduje zupełną zmianę perspektywy w tym tekście, ponieważ od skoncentrowania na bezdzietności i braku dziedzica, którego substytutem miałyby być wspomniany sługa, dochodzimy do wskazania na samego Boga jako troszczącego się o patriarchę. Ze względu na konieczność wyjazdu przez gościa bezpośrednio po wykładzie była możliwość podjęcia dyskusji. W jej ramach pojawiło się jedno pytanie ks. prof. UKSW dr. hab. Bartosza Adamczewskiego o rodzaj pojawiającej się w tym tekście ochrony, jakiej miałyby udzielić Bóg. Udzielona odpowiedź wskazała, że Abram nie potrzebuje obrony od wrogów ziemskich, ale potrzebuje ochrony przed tym, co po śmierci.

Drugi referat, zatytułowany: *Patriarchowie Izraela – postacie historyczne, legendarne czy eponimy?* – wygłosił ks. prof. dr hab. Waldemar Chrostowski (UKSW). W swoim przedłożeniu starał się ukazać, że o patriarchach można mówić zarówno jako o postaciach historycznych, jak i legendarnych czy też eponimicznych. Te trzy sposoby patrzenia na nich nie tyle się wykluczają, co bardziej uzupełniają ich całościowy obraz. Ponadto

prelegent przypomniał, że oprócz patriarchów są również matriarchinie, które także odegrały ważną rolę w kształtowaniu się narodu wybranego.

Ks. prof. dr hab. Janusz Lemański (US) w wykładzie *Abraham versus Jakub* starał się odpowiedzieć na pytanie, kto był uznawany jako faktyczny protoplasta Izraela. Swoje obserwacje oparł na pojawianiu się postaci patriarchów w nauczaniu proroków. W najstarszych tradycjach (Oz, Am) obecny jest głównie Jakub. Teksty pochodzące z czasów niewoli babilońskiej (Jr, DtrLz, Ez) wymieniają Abrahama, Izaaka i Jakuba lub pozostają przy samym Abrahamie. Natomiast końcówka wygnania sprawia, że Abraham staje się wręcz duchowym przewodnikiem narodu wybranego. Taki układ sprawia, że według prelegenta pierwotnym odniesieniem był Jakub, natomiast dopiero z czasem, dzięki pracy redaktorów, rolę protoplasty Izraela otrzymał Abraham.

Ostatni referat w pierwszej sesji, pn. *Metafory zwierzęce w błogosławieństwie Jakuba (Rdz 49,1-28)*, zaprezentowała dr Anna Wajda (UJP II). Była to prezentacja, w trakcie której odpowiadając na pytanie, jak człowiek Biblii mógł używać zwierząt jako metafor, prelegentka posługiwała się nie tylko słowem, ale również slajdami ukazującymi omawiane zwierzęta (młody lew, lew, lwica, żmija rogata, osioł kościsty, łania [daniel], wilk). Informacje egzegetyczne wzbogacone zostały wiedzą zoologiczną, która była szczególnie cenna, ponieważ prelegentka prawdopodobnie jako jedyna w gronie osób obecnych na sympozjum posiadała odpowiednie wykształcenie, aby temat właściwie zaprezentować i zinterpretować.

Drugiej sesji przewodniczył ks. dr Zbigniew Grochowski (UKSW). Wzorem swojego poprzednika szczegółowo przedstawiał prelegentów bezpośrednio przed ich wystąpieniem, a także mocno troszczył się o dyscyplinę czasową, żeby nie zabrakło miejsca na przewidzianą na zakończenie tej sesji okazję do dyskusji. Pierwszy referat, pt. *Abraham w Pochwale Ojców (Syr 44,19-21)*, wygłosił ks. dr hab. Andrzej Piwowar (KUL). Zwrócił on uwagę na nowatorski i innowacyjny charakter Syr 44,1-50,29, który objawia się w połączeniu historii z tradycją mądrościową. Następnie na podstawie analiz i porównań wykazał, że Abraham jest w centrum tekstu o początkowej fazie historii Izraela. Taki zabieg mógł prowadzić, jego zdaniem, do uzasadnienia, że mieszkanie poza Palestyną jest wypełnieniem tego, co Bóg obiecał Abrahamowi. Ta myśl dla wszystkich mieszkańców diaspory musiała być bardzo cenna, ponieważ uwiarygodniała ich trwanie w narodzie wybranym.

Kolejnym prelegentem był ks. prof. UŚ dr hab. Artur Malina (UŚ), który wygłosił wykład zatytułowany: *Dlaczego List do Hebrajczyków przypomina o pragnieniach patriarchów?* W swoim przedłożeniu najpierw zwrócił uwagę na używaną w Liście do Hebrajczyków terminologię stosowaną w analizowanym przez niego tekście, gdzie w miejsce terminu *pateres* (ojcowie), którego można by się spodziewać, pojawia się słowo *presbyteroi* (starsi, przodkowie). To właśnie oni, rozpoczynając od Abła, poprzez poszczególnych patriarchów i inne postacie, aż do proroków, zostali ukazani jako wzór wiary dla czytelników tego listu. Jednak zdaniem prelegenta wyróżnia ich nie tyle postawa wiary, ile fakt dążenia do celu, który jeszcze nie jest osiągnięty. To działanie natomiast składa się z trzech elementów: przyczyny dążenia, realizacji i ostatecznego celu. Zostały one szczegółowo omówione na przykładzie Abrahama. Odpowiedzią na tytułowe pytanie ma być fakt, że patriarchowie nie osiągają tego, do czego dążą. W konsekwencji będzie to wskazówką dla chrześcijan, że nie mają zadawać się tym, co posiadają na ziemi, ale mają dążyć do „przyszłego miasta”, dlatego też Chrystus jest nazywany arcykapłanem dóbr przyszłych (zob. Hbr 9,11).

Następny referat: *Księga Rodzaju 12-50 w Qumran* – przedstawił ks. prof. dr hab. Marek Parchem (UKSW). Wskazał w nim na wielką popularność Księgi Rodzaju, jaką

cieszyła się w środowisku qumrańskim, o czym może świadczyć fakt odnalezienia 28 kopii tekstu oraz istnienie wielu inspirowanych nią utworów niebiblijnych. W ramach wykładu zostały omówione przykłady pokazujące ubogacenie biblijnych tradycji o patriarchach pojawiające się w zwojach qumrańskich. Zostały do tego celu wykorzystane fragmenty pochodzące z Dokumentu damasceńskiego, Apokryfu księgi jubileuszów i Apokryficznej Księgi Rodzaju.

Ostatni wykład w drugiej sesji, zatytułowany: *Błogosławieństwo Jakuba w targumach*, wygłosiła prof. UKSW dr hab. Anna Kuśmirek (UKSW). Prelegentka wskazała na ważną rolę, jaką odgrywa perspektywa mesjańska w targumach. Ponadto jest w nich wyraźnie widoczne stosowanie klasycznej formuły odpłaty, czyli nagroda dla sprawiedliwego i kara dla złooczyńcy. Natomiast ciekawą kwestią jest fakt „wybielania” postępowania ważnych postaci, co szczególnie mocno zostało podkreślone na przykładzie Rubena, któremu darowano przewinienie, jakim było współżycie ze swoją macochą.

Po wszystkich wystąpieniach odbyła się zaplanowana dyskusja, która odnosiła się do wykładów z obu sesji. W jej ramach pojawiały się nie tylko pytania i odpowiedzi, ale również dopowiedzenia ze strony prelegentów.

Obrady całego sympozjum zakończył ks. prof. dr hab. Janusz Kręcidło MS, który podziękował wszystkim prelegentom oraz uczestnikom. Podana została również tematyka przyszłorocznej konferencji, która będzie dotyczyła kronikarskiego dzieła historycznego.